

XXXVII Konferencja Wspólnej Polsko-Niemieckiej  
Komisji Podręcznikowej  
Historyków i Geografów UNESCO



II wojna światowa w dydaktyce historycznej w Polsce i w Niemczech:  
wiedza, sposoby nauczania i formy prezentacji

23-26 maja 2018, Zamość

PROGRAM



## II wojna światowa w dydaktyce historycznej w Polsce i w Niemczech: wiedza, sposoby nauczania i formy prezentacji

II wojna światowa jest jednym z tych tematów, które wywołują żywe dyskusje zarówno w sferze publicznej, jak i w dydaktyce historycznej. Dyskusje te nabierają szczególnego znaczenia ze względu na zachodzące przemiany demograficzne, z powodu których pamięć o II wojnie światowej przechodzi z pamięci komunikacyjnej opartej na bezpośrednim doświadczeniu do pamięci kulturowej. Wynika to przede wszystkim z faktu odchodzenia ostatnich świadków historii pamiętających ten okres. Wiąże się to z procesem tworzenia się kanonu, w ramach którego wiedza o przeszłości jest na nowo uporządkowywana, a procesy zapomnienia oraz wypierania wskazują na to w jaki sposób społeczeństwa kształtują pamięć o przeszłości. Także ramy programów szkolnych wymuszają redukcję dydaktyczną nauczanych tematów. Sytuacja ta stawia nauczycieli i autorów podręczników przed pytaniem, w jaki sposób prezentować II wojnę światową kolejnym pokoleniom. Jakie treści należy poruszać? Jakie tematy i aspekty edukacji historycznej są w tym kontekście najważniejsze? Czy skupienie się na wielkich wydarzeniach politycznych i działaniach wojennych jest odpowiednim sposobem nauczania o wojnie? Jakie metody wykorzystywać w praktyce szkolnej?

Wspólna Polsko-Niemiecka Komisja Podręcznikowa włączyła się w poszukiwanie odpowiedzi na te pytania poprzez zainicjowanie prac nad polsko-niemieckim projektem podręcznika szkolnego do nauczania historii „Europa. Nasza historia/Europa. Unsere Geschichte”. Podręcznik ten może być wykorzystywany w językach narodowych we wszystkich szkołach polskich i niemieckich. Obecnie trwają prace nad czwartym, ostatnim tomem serii omawiającym m.in. okres II wojny światowej.

Celem konferencji jest dyskusja nad najnowszymi ustaleniami naukowymi oraz dydaktycznymi w odniesieniu do II wojny światowej. Jako centralny temat, zainspirowani miejscem konferencji w Zamościu, wybraliśmy życie pod okupacją: losy ludności cywilnej, terror okupacyjny, ruch oporu, relacje okupowani – okupanci. Naukowcy i dydaktycy spróbują wspólnie odpowiedzieć na pytanie w jakim zakresie tematyka ta powinna znaleźć się w dydaktyce szkolnej oraz w jaki sposób wiązać konkretne przykłady biograficzne i wydarzenia z szerszym kontekstem politycznym by nie relatywizować doświadczeń wojny, ale także by uniknąć prezentowania narracji o II wojnie wyłącznie z perspektywy narodowej.

Kolejnym zagadnieniem jest pytanie o to, w jaki sposób opowiadać dzieciom i młodzieży o zbrodniach popełnianych w trakcie wojny? Jakie miejsce w podręcznikach zajmować powinna opowieść o mordach na ludności cywilnej, a w szczególności Zagładzie ludności żydowskiej? Czy tematyka ta powinna dominować w nauczaniu o II wojnie światowej? Jak radzić sobie ze sprzecznymi przekazami w Polsce i w Niemczech pokazującymi odmienne oblicza społeczeństw np. zbrodnie popełniane przez żołnierzy Wehrmachtu i jednocześnie trudne losy ich rodzin podczas ucieczek i przymusowych wypędzeń? W jaki sposób w dydaktyce szkolnej prezentować temat sprawiedliwych wśród narodów świata i jednocześnie „szmalcownictwa”? To tylko niektóre z przykładów wywołujących znaczne emocje, o których chcemy dyskutować w sposób oparty na aktualnych badaniach naukowych.

środa, 23.05

18.00

Ratusz  
Rynek Wielki 13

**Powitanie uczestników konferencji:**

Andrzej Wnuk, Prezydent Zamościa

Andrzej Mazurkiewicz, Prezes Zamojskiego Towarzystwa Oświatowego

**Otwarcie konferencji przez przewodniczących Wspólnej Polsko-Niemieckiej Komisji**

**Podręcznikowej:** prof. Robert Traba (Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie) oraz prof. Hans-Jürgen Bömelburg (Uniwersytet Gießen)

**Uroczystość wręczenie nagrody im. Marii Wawrykowej dla Agnieszki Jaczyńskiej (Zamość) oraz Mirosława Sielatyckiego (Warszawa)**

Prowadzenie, Prof. Robert Traba

Laudatio: prof. Hans-Jürgen Bömelburg (Uniwersytet Gießen), prof. Michael Müller (Uniwersytet Marcina Lutra w Halle i Wittenberdze)

**Wykład otwierający konferencję: *Rozrachunek z historią okupacji niemieckiej z perspektywy postkolonialnej i globalnej***

Prof. Jie-Hyun Lim (Uniwersytet Sogang w Seulu)

Przyjęcie w Ratuszu

---

czwartek, 24.05

8.45 - 10.15

Ratusz  
Rynek Wielki 13

**Dyskusja: *Życie codzienne pod okupacją***

prof. Jerzy Kochanowski (Uniwersytet Warszawski), dr Christine Glauning (NS-Zwangsarbeit Dokumentationszentrum, Berlin), prof. Stephan Lehnstaedt (Touro College, Berlin), moderacja: prof. Robert Traba (Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie)

10.30 - 18.00

Szczebrzeszyn-Biłgoraj-  
Józefów-Sochy-  
Zwierzyniec

**„Czytanie krajobrazu”, część 1**

Agnieszka Jaczyńska (Zespół Szkół im. Unii Europejskiej w Zamościu), prof. Robert Traba (Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie)

13.00

Obiad

18.00 - 19.30

**Dyskusja: *Zamojszczyzna: Laboratorium eksterminacji ludności***

Agnieszka Jaczyńska (Zespół Szkół im. Unii Europejskiej w Zamościu), prof. Robert Traba (Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie), prof. Hans Hennin Hahn (Uniwersytet Carla von Ossietzky'ego)

19.30

Kolacja

ok. 22.00 powrót do Zamościa

**piątek, 25.05**

**9.00 - 10.30**

Muzeum  
Arsenał,  
Zamkowa 2

**Dyskusja:** *Odchodzenie świadków historii oraz historycznych miejsc. W jaki sposób uczyć o II wojnie światowej?*

dr Katarzyna Woniak, Wiesława Araszkiewicz (Zespół Szkół nr 1 w Szamotułach), dr Markus Roth (Uniwersytet Gießen), moderacja: prof. Claudia Kraft (Uniwersytet w Wiedniu)

**10.30 - 11.00**

przerwa kawowa

**11.00 - 13.30**

**Warsztat dla nauczycieli** *II wojna światowa w podręcznikach szkolnych, cz. 1.*

Moderacja: prof. Włodzimierz Borodziej (Uniwersytet Warszawski)

**13.30 - 14.30**

Obiad

**14.30 - 16.00**

**Warsztat dla nauczycieli** *II wojna światowa w podręcznikach szkolnych, cz. 2.*

**16.00 - 16.30**

przerwa kawowa

**16.30 - 18.00**

**Dyskusja z udziałem uczestników warsztatu,** *II wojna światowa w podręcznikach szkolnych*

Moderacja: Prof. Włodzimierz Borodziej (Uniwersytet Warszawski)

**18.15 - 19.30**

**„Czytanie krajobrazu”, część 2, Starówka w Zamościu**

**19.30**

Kolacja

---

**sobota, 26.05**

**8.30 - 10.00**

Muzeum  
Arsenał,  
Zamkowa 2

**Obrady Prezydium Komisji Podręcznikowej** (obradę zamknięte)

**10.15 - 11.45**

**Dyskusja:** *Edukacja pozaszkolna o ludobójstwie, Zagładzie i zniszczeniu w ramach edukacji historycznej – szansy i ograniczenia*

dr Tomasz Kranz (Muzeum Państwowe na Majdanku), dr Raphael Utz (Imre Kertész Kolleg Jena), prof. Violetta Julkowska (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu), Moderacja: prof. Izabela Surynt (Uniwersytet Wrocławski)

**12.00 - 14.30**

Bełżec –  
Miejsce Pamięci  
i Muzeum

Wyjazd do Muzeum i Miejsca Pamięci w Bełżcu

**„Czytanie krajobrazu”, część 3, Bełżec – Muzeum i Miejsce Pamięci**

**14.30 - 16.30**

Obiad

ok. 16.30 powrót do Zamościa

**16.30 - 18.00**

Muzeum  
Arsenał,  
Zamkowa 2

**Dyskusja:** *O przyszłości pamiętania w kontekście międzynarodowym oraz polsko-niemieckim*

prof. Gabi Dolff-Bonekämper (Uniwersytet Techniczny w Berlinie), prof. Robert Traba (Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie), prof. Michael Müller (Uniwersytet Marcina Lutra w Halle i Wittenberdze)

**20.00**

Kolacja